

MONOPOLUDVIKLINGEN INDENFOR ENGELSK ERHVERVSLIV OG LOVGIVNINGENS STILLING HERTIL.

Af Gustav Ole Bech.

I.

Enhver Sammenslutning mellem Erhvervsdrivende, hvorved de skaffer sig en afgørende Indflydelse paa en Vares Pris eller paa dens Produktions Størrelse, er en monopolistisk Sammenslutning. Den Form, disse Sammenslutninger antager, er i høj Grad afhængig af Retsordenen, hvorfor der først skal gives en Skildring af engelsk Rets Stilling overfor dem.

Den Slags monopolistiske Sammenslutninger, der opstaar ved at flere hidtil uafhængige Selskaber amalgameres, er fuldt ud lovlige, hvorfor de ikke skal behandles i denne Forbindelse.

Hvad derimod andre Former angaar, saa er i Følge „Trade Union Act“ fra 1876 enhver Sammenslutning, hvis Formaal er at gribe regulerende ind i den frie Konkurrence i noget Erhverv en „Trade Union“. Saadanne Foreninger kan blive registreret i Overensstemmelse med denne Lovs Regler og faar derved visse Rettigheder, derimod kan de ikke blive registreret under Aktieselskabsloven og Følgen heraf er, at Domstolene ikke vil behandle nogen Sag, der er anlagt med det Formaal at faa paalagt Skadeserstatning for Brud paa følgende Overenskomster: 1) Nogen Aftale, hvorefter Medlemmer forpligter sig til at sælge deres Varer, lede deres Virksomhed og antage deres Arbejdskraft paa bestemte Betingelser, 2) Nogen Overenskomst om Betaling af en Bøde eller Subskription, 3) Nogen Aftale om Anvendelse af Foreningens Midler, 4) Nogen Overenskomst imellem to „Trade Unions“ og 5) Nogen Aftale for at sikre en af de ovenfor nævnte Overenskomster.

De her nævnte Regler gælder dog kun for den Slags „Trade Unions“, som behandles nedenfor, og hvis Formaal er at fastsætte Varepriser, Produktionens Størrelse og lignende,

men derimod ikke for de „Trade Unions“, der svarer til vore Fagforeninger, thi disse indtager grundet paa forskellige Lovbestemmelser en Særstilling.

Dannelsen af disse Foreninger for at kontrollere Priser, Vareproduktionens Størrelse og lignende er ikke retsstridigt ej heller de lige ovenfor nævnte Overenskomster, men ethvert Medlem kan ustraffet bryde dem, naar det passer ham.

Imidlertid er det i de sidste Aar lykkedes at finde en Form, hvorved det faktisk bliver muligt at paalægge en Bøde for Brud paa denne Slags Aftaler. I 1912 dannede en Forening, hvis Formaal var at fasisætte Minimumspriser for en bestemt Vare, et Aktieselskab, som skulde administrere de Penge, Foreningen modtog fra sine Medlemmer. Dette Aktieselskab opnaede at blive registreret som saadant, skønt dets Statuter indeholdt følgende Bestemmelse: „Selskabet kan med $\frac{3}{4}$ af dets Medlemmers Stemmer bestemme, at et Medlems Aktier kan sælges af Selskabet til de andre Aktieejere for en nominal Pris“.

I 1916 blev dette Aktieselskab anerkendt som et lovligt Aktieselskab af „Court of Appeal“¹⁾.

Dette er den almindelige Lovgivnings Stilling overfor monopolistiske Sammenslutninger²⁾. Hvad den specielle Krigslovgivning overfor Monopoler og Profitering angaar, skal der ikke her gaas ind paa den, da den nu er afviklet. Derimod findes der en Lov fra 1919 kaldet „Profiteering Act“, som er af en helt anden Karakter. Ganske vist gælder denne Lovs Bestemmelser heller ikke længere, men dels indeholdt den meget interessante Bestemmelser, dels bevirkede den, at der blev foretaget Undersøgelser af Komiteer, nedsatte af Regeringen, i omtrent 50 forskellige Erhverv for at udfinde, om monopolistiske Sammenslutninger fandtes i disse Erhverv, og, dersom dette var Tilfældet, om de misbrugte deres Magt. Disse Undersøgelser vil sikkert faa stor Betydning i Fremtiden, idet de og en anden Undersøgelse, som vi nedenfor skal komme ind paa, sandsynligvis vil bevirke, at man før eller senere faar en Lov, der vil indeholde Bestemmelser af noget lignende Art, som Loven af 1919.

¹⁾ Der nærmest svarer til den danske Landsret.

²⁾ Den Fremstilling, der her er givet af den almindelige Rets Stilling til monopolistiske Sammenslutninger, er taget fra John Miltons Tillæg til „Committee on Trusts“ Betænkning. Denne Betænkning skal vi nedenfor komme nærmere ind paa. John Milton var Kommissionens Sekretær.

Grunden til at Regeringen gennemførte „The Profiteering Act“ var sikkert den store Prisstigning, der kom i 1919 og som faldt sammen med Regeringens Afvikling af den Kontrol, den under Krigen havde ført med mange Erhverv.

Den offentlige Mening rejste sig stærkt mod denne Prisstigning, idet man mente, at mange Industrier benyttede Lejligheden til at hæve Priserne mere, end det vilde have været Tilfældet, dersom der havde hersket fri Konkurrence.

Loven af 1919 med en mindre Udvidelse, som den fik i 1920, søgte at hindre denne Profitering paa tre Maader. For det første giver den Board of Trade Ret til at undersøge Priser, Omkostninger og Profit paa ethvert Stadie af en Vares Produktion og Afsætning. For at blive i Stand hertil, faar Ministeriet Ret til at afæske enhver de Oplysninger, eventuelt under Ed, eller til at forlange forevist de Dokumenter, som anses for nødvendige for disse Undersøgelser. Efter at have foretaget en saadan, faar Ministeriet Ret til at fastsætte Maksimalpriser.

For det andet faar Board of Trade Ret til at modtage Klager over, at der ved Salg af nogen Vare, hvadenten det er Engros eller Detail, er taget en urimelig (unreasonable) Fortjeneste. Er dette Tilfældet, kan Ministeriet fastsætte en Maksimalpris og bestemme, at Køberen skal have det Beløb tilbage, som han har betalt for meget. Desuden kan Ministeriet anlægge Sag mod Sælgeren for at faa ham idømt Bøde eller Fængsel.

For det tredie bemyndiger Loven Board of Trade til at foretage Undersøgelser over, hvorvidt der i de forskellige Erhverv findes monopolistiske Sammenslutninger. Ogsaa for disse Undersøgelser har det samme Ret som ovenfor nævnt til at indkalde Vidner og forlange Dokumenter forelagt.

Endelig bestemmer Loven, at Ministeriet kan nedsætte Kommissioner og delegere den Magt, Loven giver det, til disse, dog med den Undtagelse, at Maksimalpriser kun kan fastsættes af Ministeriet selv.

Denne Lov gav Regeringen en overordentlig stor Magt til at foretage Indgreb i det frie Erhvervsliv. Imidlertid fik Loven ikke saa stor Betydning, som man havde ventet sig, for de første to af de ovennævnte Punkters vedkommende, som angik Regeringens Ret til at foretage Prisundersøgelser, modtage Klager over Priser og fastsætte Maksimalpriser.

En samlet Opgørelse af hvormange Prisundersøgelser, der har fundet Sted, ses ikke at være offentliggjort, men derimod

kan det oplyses, at Handelsministeren i Parlamentet har udtalt, at indtil d. 13. December 1920 var der af lokale Komiteer, thi til saadanne havde Regeringen overladt Undersøgelsen af Detailpriser, i 1797 forskellige Kommuner foretaget 4510 Undersøgelser, og i 1059 af disse var der fundet en urimelig Fortjeneste. Endvidere oplyste Ministeren, at der af en Centralkomite var foretaget 385 Undersøgelser af Klager over for høje Engrospriser, hvoraf man fandt, at der i 47 Tilfælde var taget for høj Avance.

Det ses altsaa, at denne Side af Loven ikke har haft særlig stor Betydning, men naturligvis kan det ikke vides, i hvor høj Grad Frygten for Undersøgelse har modvirket Tendensen til at tage en for stor Fortjeneste.

Hvad derimod den tredie af Lovens Bestemmelser angaar, hvorefter Handelsministeriet fik Ret til at undersøge, hvorvidt der i de forskellige Erhverv findes monopolistiske Sammenslutninger, saa har den faaet megen stor Betydning. Ministeriet nedsatte nemlig i 1919 en Kommission, der igen nedsatte talrige Underkommissioner, og disse har foretaget Undersøgelser af den lige ovenfor nævnte Art i c. 50 forskellige Industrier. Disse Undersøgelser fandt Sted i Tiden fra Efteraaret 1919 til Foraaret 1921, thi „Profiteering Act“ udløb i Maj 1921.

Naar den daværende Koalitionsregering ikke vilde forlænge Lovens Gyldighed, trods Opfordring fra Oppositionen, skyldtes det, dels at den mente, der ikke foregik nogen særlig Profitering paa det daværende Tidspunkt, og dels at den opfattede Dele af Loven som kun egnende sig for ekstraordinære Forhold. Derimod udtalte Handelsministeren, at det var Hensigten senere at forelægge en Lov om monopolistiske Sammenslutninger, og saa vidt det kan ses, tænkte man sig nærmest at gøre de Bestemmelser i „Profiteering Act“, hvorefter Regeringen fik Ret til at undersøge, hvorvidt saadanne fandtes, og om de misbrugte deres Magt, permanente. Imidlertid er der hverken af den daværende eller senere Regeringer blevet forelagt et saadant Lovforslag. Man ser altsaa, at man i England ikke søger at bekæmpe den monopolistiske Udvikling, der finder Sted i moderne Erhvervsliv, ved simpelt hen at erklære den for ulovlig. Nej, man erkender, at det er den naturlige Udvikling, men til Gengæld forstaar man ogsaa, at det kan blive nødvendigt, at Staten griber ind for at beskytte Forbrugerne. Denne Tankegang kommer ogsaa frem i forskellige Reporter, afgivet af Kommissioner, nedsat af Rege-

ringen¹⁾. Her kan først og fremmest nævnes den, der blev afgivet af „Committee on Trusts“ i 1918. Denne Komite var nedsat af „Ministry of Reconstruction“ i Februar 1918 for at undersøge: „Om det vil være nødvendigt at træffe nogle Forholdsregler for at beskytte Forbrugerne, og i saa Fald hvilke, i Betragtning af den Udvikling, der er foregaaet i de sidste Aar i Retning af monopolistiske Sammenslutninger“.

For det første finder man ikke i „Committee on Trusts“ Report nogen Antydning af, at man skal søge at modvirke Trustbevægelsen ved at tilstræbe fri Konkurrence genindført. Derimod udtaler den følgende: „Vi er enstemmigt af den Opfattelse, at det vil være ønskeligt at faa oprettet en Institution, hvis Opgave skal være at undersøge monopolistiske Sammenslutningers Handlinger“. Denne Institution skal sammen med Board of Trade foretage Undersøgelser over alle denne Slags Sammenslutninger og for at kunne gøre dette, skal den have Ret til at afhøre Vidner under Ed og til at forlange Forretningsbøger og Papirer forelagt. Endelig skal der aarligt afgives en Beretning til Parlamentet om de foretagne Undersøgelser.

En anden Kommissionsbetænkning, hvori Synet paa Sammenslutninger ogsaa kommer godt frem, er den, der blev afgivet af en i 1918 nedsat Kommission, hvis Formaal var at undersøge den engelske Jernindustri's Stilling efter Krigen. Denne Kommission udtaler, at Grunden til den Stagnation, der før Krigen herskede i den engelske Jern- og Staalindustri i Modsætning til den stadige Udvikling, der fandt Sted i denne Industri i Tyskland og U. S. A., først og fremmest maatte søges i den Individualisme, der herskede i den engelske Jernindustri, i Modsætning til Koncentrationen i de to andre Landes. Derfor foreslaar Kommissionen: 1) at de forskellige Virksomheder danner en Organisation for at sikre sig de nødvendige Raastoffer, 2) at der dannedes en for hele Industrien fælles Salgsorganisation for derved at sælge Varerne paa den mest økonomiske Maade. Herved vilde man ogsaa blive i Stand til at fordele Ordrene paa de forskellige Bedrifter, saaledes at de saa vidt muligt kun producerede deres „standard products“, og 3) at de forskellige Foretagender

¹⁾ Den Slags Kommissioner spiller en stor Rolle i England. I Almindelighed bestaar de ikke af Politikere, men af Repræsentanter for de forskellige Grene af det økonomiske Liv, nogle Repræsentanter for de forskellige Ministerier, og desuden findes der ofte en Økonom blandt Medlemmerne.

skulde danne Sammenslutninger for at lave nye moderne Anlæg¹⁾.

Endelig kan anføres, at ingen af de Betænkninger, der er blevet afgivet af Kommissioner nedsatte under „Profiteering Act“ for at undersøge Udviklingen i de enkelte Industrier, foreslaar, at man skal søge at ophæve de monopolistiske Sammenslutninger. Alle erkender, at de er et Produkt af den naturlige Udvikling. De, der kommer nærmere ind paa, hvad Statens Stilling bør være overfor dem, slutter sig til „Committee on Trusts“ Forslag.

II.

Der er ovenfor givet en Skildring af Lovgivningens og den offentlige Menings Stilling overfor monopolistiske Sammenslutninger. Nedenfor skal der gives en Beskrivelse af den faktiske Udvikling i engelsk Industri af disse Sammenslutninger. Materialet hertil er taget dels fra „Committee on Trusts“ Betænkning²⁾, dels fra Betænkninger, der er afgivet af de Kommissioner, der blev nedsatte under „Profiteering Act“ for at undersøge Forholdene i forskellige Erhverv. Da der imidlertid ikke i en Tidsskriftsartikel kan gives en Beskrivelse af 50 forskellige Erhverv, skal vi i det væsentlige holde os til følgende: Cementindustrien, Glasflaskefabrikationen, Sprængstofindustrien, den elektriske Kabelindustri, Skotøjsreparationen, „Light Casting“ Industrien, Saltindustrien og Mælkehandelen.

Først skal der gives en Beskrivelse af de monopolistiske Sammenslutningers Omfang, Former og Aarsagerne til deres Fremkomst, derefter en Fremstilling af deres Politik, særligt deres Prispolitik.

1.

De monopolistiske Sammenslutningers Former, Omfang og Aarsagerne til deres Fremkomst.

I England skelner man mellem „gentlemen's agreement“, Association og Amalgamation.

En „gentlemen's agreement“ er en mundtlig Aftale mel-

¹⁾ Da denne Kommission udelukkende bestod af Repræsentanter for Jern- og Staalindustrien, er det en skarp Fordømmelse af deres egne tidligere Handlinger.

²⁾ Heri indbefattet det ovenfor nævnte Tillæg udarbejdet af Kommissionens Sekretær John Milton paa Grundlag af Oplysninger afgivet til Kommissionen.

lem Erhvervsdrivende om Priser, Produktionens Størrelse og lignende. Disse Aftaler er meget almindelige i lokal Handel. Som Eksempel kan nævnes Overenskomst mellem Kulhandlere om Priser og Salgsdistrikt.

Associationer er Foreninger med egne Love, eget Personale og Kontingent. Deres Maade at virke paa er meget forskellig. Nogle aftaler kun fælles Priser, andre enes ogsaa om Produktionens Størrelse eller ens Betingelser, naar et Arbejde gives til offentligt Udbud, og atter andre har et Poolsystem. Et saadant System fandt „Committee on Trusts“ i en Del Tilfælde og anfører den nedenfor beskrevne Ordning som ret typisk. Da Associationen dannedes, beregnede man, hvor stor en Del af den samlede Produktion, hver enkelt Virksomhed havde, og denne Procent tildeltes dem for Fremtiden, hvorimod man ikke fastslog den fremtidige Produktions absolutte Størrelse.

Overskred en Virksomhed den den tildelte Procent, skulde den betale 5 % af Overskridelsens Værdi. Omvendt, udgjorde dens Produktion ikke den Del af den samlede Produktion, som var tildelt den, modtog den 5 % af Værdien af den Produktion, som den ikke havde produceret, skønt den havde haft Ret dertil.

Nogle Poolsystemer havde Bestemmelser om Minimumspriser, andre havde fundet, at det var unødvendigt.

Endelig fandtes der Regler om Betaling af Bøder for Brud paa Overenskomsten.

I nogle Tilfælde fandt Kommissionen, at Resultatet af en Pool var, at et Medlem helt holdt op med at producere eller indskrænkede sin Produktion. At dette ogsaa har været ønsket af andre Medlemmer af Associationen, ses af følgende Udtalelse, som er afgivet af „et Vidne med stor Erfaring“ til Kommissionen: „Det er Fremskridtets Lov, at den mindre egnede maa gaa, men i Praksis er Fremskridtet besværliggjort, fordi han ikke vil gaa, saa i Stedet for at prøve at slaa ham ud, var de blevet enige om, at det var bedre at pensionere ham, fordi det kostede meget mindre“.

Poolsystemet synes at være den højeste Form for Associationer, idet Associationer med et fælles Salgskontor til at modtage og fordele Ordrene ikke ses at findes.

Amalgamationerne er af to Slags, enten foretages de ved, at der dannes et nyt Selskab, hvis Formaal er at erhverve helt eller delvis Aktiekapitalen i en Række Selskaber, eller de sker ved at et eksisterende Selskab opsluger eet eller flere an-

dre. I England plejer den første Form af Amalgamation at gaa i horizontal Retning, hvilket vil sige, at Virksomheder paa samme Trin af Produktionen slaes sammen, medens den anden Form mest bruges ved vertikale Amalgamationer, hvor Virksomheder paa forskelligt Trin af en Vares Fabrikation og Salg forenes.

Den Centralisation af Ledelsen, der foregaar ved de horizontale Amalgamationer, synes at være meget forskellig. I nogle Tilfælde beholder de tidligere selvstændige Virksomheder stadigt en ret stor Uafhængighed, om end visse Ting, især Køb af Raastoffer og Salg af Produkterne, foretages af Hovedbestyrelsen. Andre af disse Sammenslutninger synes derimod fuldt ud at virke som een økonomisk Enhed. Den horizontale Amalgamation findes særligt i følgende Erhverv: Blegning, Farvning, Spinderier, Tapet og Cement.

Den vertikale Amalgamation synes endnu ikke saa udbredt, som den horizontale. Den findes særligt i Jern- og Staalindustrien, Kemisk- og Sæbeindustrien. Hvad Jern- og Staalindustrien angaar, saa er den af ret ny Dato, thi den ovenfor omtalte Kommission, der undersøgte Jern- og Staalindustriens Forhold, fandt, at den var meget individualiseret. Efter Krigen har der imidlertid fundet store Amalgamationer Sted i vertikal Retning, ja man er ogsaa gaaet til at sammenslutte Kul og Jern, saaledes at Billedet nu er et andet end før Krigen. En nøjere Skildring af Udviklingen i denne Industri lader det sig dog ikke gøre at give, da den ikke er undersøgt under „Profiteering Act“ og heller ikke i Detailler af „Committee on Trusts“.¹⁾

Det kan her nævnes, at i Modsætning til Jernindustrien, er Kulindustrien stadigt meget individualistisk, der findes saaledes 1452 Selskaber, der har 3,300 Miner. Dog findes der i denne Industri en vis Form for Sammenslutning, idet der er en Del Eksempler paa, at to nominelt uafhængige Selskaber indbyrdes bytter Aktier og har „interlocking directorates“. — Endelig kan nævnes, at mange lokale Associationer maaske af en noget løsere Karakter findes mellem Engros- og Detailhandlere.

Hvad Sammenslutningernes Omfang angaar, saa er det umuligt at give en nøjagtig Opgørelse herover, da der langt

¹⁾ Dog kan det oplyses, at for Raajerns vedkommende behersker $\frac{1}{3}$ af Virksomhederne over Halvdelen af Produktionen, og i Staalindustrien har $\frac{1}{4}$ af Virksomhederne $\frac{3}{4}$ af Produktionen.

fra foreligger Undersøgelser fra alle Industrier. Til Belysning heraf skal følgende Citat fra „Committee on Trusts“ anføres: „Vi har fundet, at der i enhver betydelig Gren af Erhvervslivet er en stadigt voksende Tendens til at danne monopolistiske S sammenslutninger, hvis Formaal er at indskrænke Konkurrencen. Mange af de S sammenslutninger, vi har fundet, er blevet dannet i de sidste Aar, og den største Del af dem synes at stamme fra dette Aarhundrede. Af Grunde, vi senere skal komme ind paa, har der været en stor Vækst i Bevægelsen under Krigen“. Senere udtaler Kommissionen: „Vi er overbeviste om, at monopolistiske S sammenslutninger vokser hurtigt i dette Land, og de vil maaske i nær Fremtid udøve en overordentlig stor Kontrol over alle betydelige Grene af engelsk Erhvervsliv“.

En talmæssig Opgørelse er som sagt umulig, dog kan anføres, at „Committee on Trusts“ Sekretær i det ovennævnte Tillæg til Betænkningen siger, at der findes adskilligt over 500 Associationer, og at i utallige Grene af Erhvervslivet kontrolleres fra 80 % til 100 % af Produktionen af en S sammenslutning. Han anfører ogsaa, at en S sammenslutning, der kontrollerer 80 % af Produktionen, faktisk kan kontrollere vedkommende Industri.

En Opgørelse over, om Amalgamationer eller Associationer er mest udbredt, findes ikke, men saa vidt det kan ses, synes det absolut at være Associationerne. En anden Sag er, at der maaske ofte indenfor Associationerne findes een eller flere Amalgamationer, men uden at een af dem har en afgørende Indflydelse. Men selv om S sammenslutningerne er meget udbredte, er det dog endnu ikke saaledes, at de behersker hele Erhvervslivet. Kommissionens Sekretær udtaler udtrykkeligt, at der stadigt er mange Erhverv, smaa som store, hvor der ikke findes S sammenslutninger, der har nogen videre Magt, og hvor Konkurrencen endnu gør sig gældende. Som Eksempel herpaa nævner han Skibsbygning.

Hvad endelig Aarsagerne til S sammenslutninger angaar, udtaler „Committee on Trusts“, at den i mange Tilfælde har været stærk Konkurrence indenfor Erhvervet og deraf følgende trykkende Forhold. I mange af de Betænkninger, der er afgivet af Kommissionerne nedsatte under „Profiteering Act“, angives den samme Aarsag. I adskillige Tilfælde anføres det ogsaa, at man derved bedre kan møde Udlandets Konkurrence. Dernæst har Regeringens Indgreb i Erhvervslivet i Krigsaarene bevirket, at eksisterende Associationer er vokset og nye er

blevet dannet. „Committee on Trusts“ udtaler, at de, der før har staaet udenfor en Association i deres Erhverv, tit har set sig nødsaget til at slutte sig til Associationen, da Regeringen ofte raadspurgte denne og brugte den til at fordele Industriens Raa-stoffer. I mange Erhverv, hvor der ikke fandtes Associationer, er der blevet dannet Foreninger for at varetage Erhvervets Interesser under Krigsforholdene, og disse er eller tænkes at ville glide over til almindelige Associationer¹⁾.

Efter nu i Almindelighed at have givet en Skildring af de monopolistiske Sammenslutningers Former, Omfang og Aarsagerne til deres Opstaaen, skal der nedenfor gives en Beskrivelse af de samme Forhold indenfor nogle af de Industrier, der er blevet undersøgt af Kommissioner nedsatte under „Profiteering Act“.

Cementindustrien.

I Aaret 1900 dannedes den første Sammenslutning indenfor denne Industri, idet 27 forskellige Virksomheder blev amalgamerede i „Associated Portland Cement Manufactures Ltd.“. Skønt dette var en meget betydelig Sammenslutning, var dens finansielle Stilling ikke særlig god, da der i Aarene efter dens Dannelse herskede stor saavel indenlandsk som udenlandsk Konkurrence i denne Industri. Man søgte at hemme Konkurrencen ved forskellige lokale Associationer, men det næste store Skridt for at sammenslutte Industrien kommer dog først i 1912, da der finder en ny stor Amalgamation Sted af 21 hidtil uafhængige Virksomheder. Det ny Selskabs Navn blev „The British Portland Cement Manufactures Ltd.“; det var stiftet af den i 1900 dannede Amalgamation, „Associated Portland Cement Manufactures Ltd.“, som laa med 70 % af de almindelige Aktier i det nye Selskab.

Endelig dannedes der i 1918 en Association, der omfattede 90 % af Industriens samlede Produktion, kaldet „The Cement Manufactures Federation“. Af denne er de to ovenfor nævnte Selskaber, der tilsammen har 75 % af den samlede Produktion, Medlemmer, og skønt de ikke har Stemmeftal i den, er de dog i Stand til at udøve en kontrollerende Indflydelse i den.

Som Aarsager til disse Sammenslutningers Dannelse an-

¹⁾ Desuden kan nævnes, at grundet paa Krigsforholdene havde mange Industrier foretaget store Udvidelser, saa Konkurrencen vilde blive meget haard, dersom man ikke sluttede Overenskomster. Opgangen efter Krigen havde samme Resultat.

gives dels haard indenlandsk og udenlandsk Konkurrence dels Nødvendigheden af at skaffe Kapital til moderne Anlæg, men saadanne kunde kun skaffes af store Selskaber. Dannelsen af „Associated Portland Cement Manufactures Ltd.“ førte ogsaa i nogen Grad til forbedrede Anlæg, men det angives, at de daarlige Tider i høj Grad hemmede dette. At Selskabet har virket under trykkende Forhold, ses ogsaa af, at det op til 1919 ikke har givet Udbytte af de almindelige Aktier undtagen i eet Aar. Imidlertid foreligger der den Mulighed, at Selskabet er overkapitaliseret, thi Amalgamationen skete ikke ved en Vurdering af de enkelte Aktiver, men Basis var det Udbytte, der var givet i en Række Aar. Endelig kan anføres, at af en samlet Kapitaludstedelse kort efter Selskabets Dannelse paa 6,8 Mill. £ var kun de 1,9 Mill. £ almindelige Aktier, Resten Præferenceaktier og Obligationer, og ved Udgangen af 1919 udgjorde de almindelige Aktier stadigt 1,9 Mill. £, hvorimod den samlede Kapital var vokset til 8,5 Mill. £.

Glasflaskeindustrien.

I denne Industri herskede der i 1907 meget trykkende Forhold, ligesom den udenlandske Konkurrence følte ret stærkt. Som Følge heraf dannedes der i dette Aar en Association, kaldet „Association of Glass Bottle Manufactures of Great Britain and Ireland“, der beherskede 97 % af denne Industris Produktion. Formaalet var at regulere Priserne. I 1908 dannede 90 % af denne Associations Medlemmer et Aktieselskab, „British Association of Glass Bottle Manufactures Ltd.“, for sammen med tyske, østrik-ungarske, svenske, hollandske og danske Fabrikanter at erhverve Patentet for Europa paa „The Owens Automatic Machine“. Dette erhvervedes ogsaa af et Selskab, kaldet „Europäischer Verband der Flaschenfabriken“, af hvilket det lige nævnte engelske Selskab var Medlem, og derved erhvervede det Patentretten for Englands vedkommende. Samtidig sluttedes der Aftaler, hvorefter Kontinentet forpligtede sig til ikke at undersælge de engelske Fabrikanter i England og omvendt.

Næste Face i Udviklingen finder saa Sted i 1912, hvor 60 % af den første (prisregulerende) Association amalgameredes i „United Glass Bottle Manufactures Ltd.“, som ejede 50 % af Kapitalen i „British Association of Glass Bottle Manufactures Ltd.“, der havde Owens Patent i England. Ved denne Amalgamation synes der ikke at have fundet nogen Overkapitalisering Sted, idet enhver Fabriks Værdi fastsattes

af en udenforstaaende Mand. I alle Tilfælde gav dette Selskab i Aarene efter Amalgamationen gode Udbytter.

Dette bevirkede, at visse Finansinteresser søgte at trænge ind i Glasflaskeindustrien. Det skete ved, at man i Begyndelsen af 1919 oprettede et Selskab, „British Glass Industries Ltd.“, som snart erhvervede Kapitalen i nogle mindre Glasflaskefabrikker. Imidlertid var „United Glass Bottle Manufactures Ltd.“ en meget stærk Konkurrent for det nye Selskab, dels fordi det havde Owens Patent, dels fordi det lige havde anlagt en fuldt ud moderne Fabrik, der ikke alene var belavet paa en udvidet Produktion for England, men ogsaa for Verdensmarkedet. Dog ingen af Parterne synes at have ønsket en Kamp, og Resultatet blev derfor, at „British Glass Industries Ltd.“ erhvervede alle „United Glass Bottle Manufactures Ltd.“'s almindelige Aktier. Disse lød paa £ 1 og blev overtaget til Kurs £ 3 10 sh. For at kunne gøre dette, udstedte „British Glass Industries Ltd.“ 800 000 nye £ 1's Aktier til Kurs £ 3 10 sh., hvilket bragte dets udstedte Kapital op paa 1,4 Mill. £, og den herpaa indbetalte Præmie til 2,4 Mill. £. Denne Præmie kapitaliseredes saa ved Udstedelse af Friaktier, hvorved den samlede Aktiekapital bragtes op til 3,5 Mill. £. Med Hensyn hertil udtaler den Komite, der har undersøgt denne Industris Forhold, følgende: „Hvad Kapitaliseringen af Præmier angaar, er det blevet vist os, at den reelle Værdi af Selskabets Aktiver ikke svarer til Aktiekapitalens nominelle Værdi af 3,5 Mill. £, og dersom der skal betales Dividende, som er i Stand til at tilfredsstille Aktieejere, der har erhvervet Aktier, der blev solgt med en stor Præmie, maa Forrentningen af de reelle Værdier være høj og udsat for berettiget Kritik.“ Med andre Ord, Finansinteressernes Indtrængen har bevirket en Overkapitalisering.

Den elektriske Kabelindustri.

I denne Industri findes der ikke et stort Selskab, der har en dominerende Stilling, som i de to ovenfor gennemgaaede, men derimod adskillige Associationer, af hvilke langt den vigtigste er „The Cabel Makers Association“, der blev dannet i 1899, og som kontrollerer 90 % af selve den elektriske Kabelindustris Produktion. Aarsagen til dens Dannelse var Fare for, at Varernes Kvalitet skulde forringes, grundet paa den ivrige Konkurrence. At Sammenslutningen virkelig har været i Stand til at opretholde Kvaliteten, ses af følgende Udtalelse fra Ko-

miteen, der har undersøgt denne Industri: „Den elektriske Kabelindustri har været blomstrende i dette Land i mange Aar, og i Modsætning til mange andre Industrier ikke lidt alvorligt under udenlandsk Konkurrence. Dette maa tilskrives, at Industrien er stærkt organiseret, og at engelske Fabrikanter nyder Verdensry for deres Produkts Kvalitet.“

Skotøjsreparationen.

Indenfor dette Erhverv findes ligesom indenfor Kabelindustrien Associationer, der har virket meget gavnligt.

Den Komite, der har behandlet dette Erhverv, udtaler først, at Majoriteten af dem, der levede heraf, havde i en lang Periode før Krigen været daarligt betalte og havde arbejdet længe. En lav Levestandard herskede i Erhvervet, og den lille Mesters økonomiske Forhold var ikke meget bedre end hans Arbejderes. Mestrene arbejdede selv længe og forlangte det samme af deres Arbejdere. Senere anføres det, at saa sent som i 1910 var 50 % af Erhvervets Medlemmer villige til at arbejde for hvad Løn, det skulde være, men Resultatet var ogsaa, at Materialet tit var daarligt. Et andet Forhold, der bevirkede det samme, var, at særligt i de fattige Kvarterer paa-tog mange ufaglærte sig Reparationsarbejde i deres Fritid. Alle disse Forhold resulterede i stærk Konkurrence, men saa i Aarene omkring 1914 begynder man at danne Associationer, og siden er deres Betydning vokset stærkt og hurtigt med det Resultat, at i de store Byer tilhører Flertallet af Mestre disse Associationer, medens det i de mindre Byer kun er de større Mestre.

Associationerne har indført bedre Teknik, ophjulpet Medlemmernes faglige Viden og fastsat Priserne, og skønt disse er stegne herved, finder Kommissionen, at Associationerne har virket meget gavnligt, idet de dels har forbedret Arbejdets og Materialets Kvalitet, dels de sociale Forhold, og dette saavel for Mestrene som for Arbejderne, saaledes at Industrien som Helhed nu frembyder et langt sundere Billede end før.

Sprængstofindustrien.

Den Komite, der beskæftigede sig med denne Industri, undersøgte kun Produktionen af de Sprængstoffer, der hovedsageligt bruges i Miner og til industrielt Brug, hvorfor ogsaa kun de Virksomheder, der i Fredstid beskæftiger sig hermed, faldt ind under Undersøgelsen. Imidlertid betyder denne Skille-

linie ikke saa meget, thi de samme Virksomheder vil ogsaa producere Ammunition, lige som hele deres Produktion under Krigsforhold fortrinnsvis falder herpaa.

I 1907 dannedes der 3 Associationer i Sprængstofindustrien for forskellige af dens Grene. Aarsagen var, at man vilde stoppe den stærke Konkurrence, der herskede, og desuden saa vidt muligt søge at optræde i Fællesskab. Disse Associationer fastsatte Priser og andre Salgsbetingelser, og der var forskellige Straffebestemmelser bl. a. Pengebøder, dersom Aftalerne blev brudt. Senere sluttede disse Associationer Aftaler med Fabrikanten i Udlandet, og Resultatet var, at de 3 Associationer var i Stand til at beherske Hjemmemarkedet for alle de væsentligste Sprængstoffer. I 1917 kom der Tanker frem om at lave en stor Amalgamation i denne Industri, og da man under Krigen maatte have Regeringens Samtykke til ny Kapitaludstedelse, indgav man et Forslag herom til Regeringen. Man begrundede den ønskede Amalgamation med at henvise til, at det var nødvendigt for at kunne imødegaa organiseret udenlandsk Konkurrence efter Krigen. Man vilde ogsaa være i Stand til at foretage store Besparelser ved Indkøb af Raastoffer, Fabrikation og Salg af Varerne, ligesom man langt bedre vilde kunne foretage videnskabelige Undersøgelser. Desuden anførtes det, at efter Krigen maatte mange Fabrikker, der nu producerede Sprængstoffer, gaa over til andre Ting, og blev dette foretaget systematisk, vilde det være langt bedre og lettere kunde lykkes.

Regeringen indrømmede, at disse Synspunkter var fuldkommen rigtige, men da man var betænkelig ved den Magt, en stor Trust vilde faa netop paa dette Omraade, gav Regeringen kun sit Samtykke til Amalgamationen paa Betingelse af, at det nye Selskab sluttede følgende Overenskomst med den: „Handelsministeren kan til enhver Tid, dersom han mener, at den Pris, hvortil Amalgamationen sælger eller tilbyder sine Produkter, er urimelig, fastsætte en Maksimalpris for dem under passende Hensyntagen til Produktionsomkostningerne, en rimelig Fortjeneste og enhver anden relevant Omstændighed, og saa længe der er fastsat en Maksimalpris, skal Selskabet fremskaffe Varen til en Pris, der ikke er højere, end den fastsatte.“

Efter at denne Overenskomst var afsluttet, dannede man det nye Selskab, som kaldtes „Explosives Trade Ltd.“, senere forandredes Navnet til „Nobel Industries Ltd.“ Der fandt ikke noget offentligt Udbud af Aktier Sted, men de tidligere Selskabers ombyttedes med det nye. 33 af de tidligere Selskaber

gik helt op i det nye, endvidere sikrede man sig over 75 % af Aktiekapitalen i 14 andre Selskaber, mellem $33\frac{1}{3}$ % og 75 % i 24 Selskaber og under $33\frac{1}{3}$ % i 7 Selskaber, saaledes at hele Sammenslutningen, hvis indbetalte Aktiekapital udgjorde 18,7 Mill. £, hvoraf 7,9 Mill. £ var almindelige Aktier, kom til at omfatte 78 Selskaber. Herved fik „Nobel Industries Ltd.“ faktisk den afgørende Indflydelse indenfor de tidligere omtalte Associationer, og følgelig maa den siges at have et faktisk Monopol paa Hjemmemarkedet.

Hvad Financieringen af denne Amalgamation angaar, synes der ikke at have fundet nogen Overkapitalisering Sted, hvorfor Selskabets Bestyrelse ogsaa kunde oplyse, at det kun var nødvendigt at have den samme Fortjeneste, som de enkelte Selskaber havde haft før Krigen, for at betale et rimeligt Udbytte.

2.

De monopolistiske Sammenslutningers Politik, særligt deres Prispolitik.

Ovenfor, hvor der er talt om Sammenslutningernes Former, er der først givet en Skildring af dem i Almindelighed. Desværre er det ret umuligt at give en Beskrivelse af Sammenslutningernes Politik i Almindelighed. Dette skyldes, dels at „Committee on Trusts“ kun giver en Fremstilling af den Maade, Sammenslutningerne kan optræde paa, men ikke en Skildring af, hvordan de engelske Sammenslutninger i Regelen faktisk har optraadt, dels at de forskellige Komiteer, nedsatte under „Profiteering Act“, hovedsagelig kun kommer ind paa at bedømme, om de monopolistiske Sammenslutninger har misbrugt deres Magt til at skaffe sig en for høj Fortjeneste, særligt i Krigsaarene og derefter, men kun nu og da strejfer Spørgsmaalet, hvorvidt Sammenslutningerne enten har eller kan gennemføre Forbedringer. Det er med andre Ord kun Prispolitikken, det ud fra disse Betænkninger er muligt at danne sig lidt Overblik over. Imidlertid kan man ikke af 50 Under søgelser danne sig et fuldt troværdigt Billede, saa meget mere som en Del af Kommissionerne ikke er i Stand til at udtale sig bestemt ud fra de foreliggende Oplysninger.

En Del af de øvrige Kommissioner udtaler, at der ikke foreligger urimelig Fortjeneste, andre finder derimod, at dette er Tilfældet, men sjældent finder de meget urimelige Priser. Alt i alt maa man sige, at disse Kommissioners Bedømmelse af

de monopolistiske Sammenslutningers Politik er ret gunstig for dem.

I samme Retning gaar en Udtalelse fra Ammunitionsministeriet, der under Krigen kom i Forbindelse med mange Sammenslutninger. Af denne Udtalelse, der findes i „Committee on Trusts'“ Betænkning, ses, at Ministeriet mener, at de fleste monopolistiske Sammenslutninger har gennemført Besparelser i Driften, bedre Kvalitet, Udveksling af teknisk Viden, og skønt de har reguleret Priserne, har Konsumenterne i Almindelighed ikke lidt herunder. Dog maa man huske paa, at Ministeriet kom i Forbindeise med disse Sammenslutninger under Krigen, hvorfor de maaske dels af patriotiske Grunde, dels fordi det under de Omstændigheder vilde være ret farligt for en Industri at tage altfor stor Fortjeneste paa dens Leverancer til Regeringen, optraadte anderledens, end de gør under almindelige Forhold.

Af disse forskellige Udtalelser kan man i alle Tilfælde nok slutte, at grove Misbrug fra de monopolistiske Sammenslutningers Side mere er Undtagelsen end Regelen, hvorimod det ikke er muligt at udtale noget bestemt om, i hvor høj Grad Sammenslutningerne har ført til tekniske og økonomiske Fremskridt.

Nedenfor skal der gives en Beskrivelse af nogle forskellige Industriers Prispolitik og den Bedømmelse, som de Komiteer, der har behandlet dem, har givet heraf, da dette vil være den bedste Maade at give et Billede af de Linier, de monopolistiske Sammenslutningers Prispolitik følger i England.

Cementindustrien.

Som tidligere nævnt findes der i denne Industri to store Amalgamationer og en Association, der behersker 90 % af Produktionen og fastsætter Minimumspriser. Om disse udtaler Komiteen: „Skønt vi ikke har nogen Grund til at tvivle om, at de oprindelige Prislister, der var lavede af lokale Associationer, der eksisterede før den nuværende fra 1918, var rimelige, saa kan vi ikke billige et System, hvorefter Konsumenternes Priser blot bestemmes ved en Forhøjelse af tidligere Associationers Priser, naar Produktionsomkostningerne stiger, uden at man tager passende Hensyn til saadanne Forandringer i disse, som maa fremkomme ved forbedrede Metoder og lignende. Vi mener, at Minimumspriser skal fastsættes ved en periodisk Betragtning af Omkostningerne.“

Men selv om Komiteen fordømmer Princippet, mener den ikke, at Associationen hidtil har fastsat for høje Priser, tværtimod udtaler den udtrykkeligt, at den forbedrede Organisation blandt andet i Forbindelse med øget Eksport har forbedret Industriens finansielle Stilling, som før ikke havde været særlig god „uden imidlertid at forøge Cementpriserne urimeligt.“

Derimod er Komiteen ikke vis paa, at dette ikke vil ske i Fremtiden, hvorfor den slutter sig til „Committee on Trusts“ Forslag om Oprettelse af en fast Institution, der skal undersøge disse Sammenslutninger.

Men Associationen har en anden Opgave foruden at fastsætte Priser, idet den ogsaa organiserer Salget. Den søger at binde Grossisterne til sig ved en Bestemmelse om, at de faar en større Rabat fra Minimumsprisen end den almindelige, dersom de vil forpligte sig til 1 kun at købe fra Medlemmer af Associationen, 2 til ikke at videresælge under Associationens Minimumspris og 3 desuden opfylde de øvrige fastsatte Regler for Salget.¹⁾

Den Rabat, der gives Grossisterne, dersom de gaar ind paa disse Betingelser, er meget betydeligt større end den, de ellers faar, men giver dem dog kun en rimelig Fortjeneste efter Komiteens Opfattelse.

Dette System har ført til, at Fabrikanternes Association udøver en stor Kontrol over Varenes Fordeling. Komiteen fordømmer det, da det vil virke imod Konsumenternes Interesse,²⁾ vanskeliggøre Salget for udenforstaaende og forhindre nye i at komme ind i Industrien.

Endelig kan nævnes, at der ogsaa findes Associationer mellem Grossisterne, der delvis arbejder sammen med Fabrikanternes Association, især i London, hvor der fastsættes Minimumspriser af Grossisterne for enkelte Distrikter, saaledes at en Købers Afstand fra Grossistens Oplag er ligegyldigt. Ogsaa dette fordømmer Kommissionen.

Glasflaskeindustrien.

I denne Industri findes, som ovenfor paavist, en stor Amalgamation og en Association, hvilken sidste kontrollerer

¹⁾ Den Slags Bestemmelser er ikke retsstridige. Om engelsk Rets nuværende og tidligere Stilling overfor dette og lignende Spørgsmaal, kan henvises til Vinding-Kruse: Arbejdets og Kapitalens Organisationer I.

²⁾ Blandt andet derved, at en stor Forbruger, der køber direkte fra Fabrikken, i Almindelighed ikke herved faar det billigere end fra Grossisten.

97 % af Industriens Produktion. Denne Association fastsætter Minimumspriser, og disse er ens for haandlavede Flasker og for dem, der er lavet af Owens Maskine, skønt disses Produktionsomkostninger ligger meget væsentligt under de haandlavedes. Endvidere har Komiteen fundet, at de faktiske Priser ligger over de fastsatte Minimumspriser, og at de mindre Fabriker som Regel følger de stores Priser.

Komiteen mener, at Priserne er urimelige i Betragtning af det store Udbytte, Industrien har givet i de sidste Aar. Den mener derfor, at Priserne i nær Fremtid bør reduceres meget betydeligt, især da Produktionsomkostningerne vil blive bragt væsentligt ned ved udvidet Brug af Owens Maskine. Men den tvivler om, at det vil lykkes at bringe Priserne saa meget ned som ønskeligt, fordi det største Selskab er overkapitaliseret.

Den elektriske Kabelindustri.

Som anført ovenfor findes der her en Association, der omfatter 90 % af Industrien. Skønt denne fastsætter Salgspriser, finder Komiteen ikke, at de er urimelige, men tilskriver Industriens gode Stilling til Associationens Arbejde for at opretholde og forbedre Kvaliteten. Det anføres ogsaa, at skønt de udenfor Associationen staaende Firmaers Priser er lidt lavere end Associationens, og Kvaliteten af deres Varer er god, gaar de største Købere dog til Associationen, da de anser dens Kvalitet for den bedste.

Af de Industrier, hvis Former ovenfor er gennemgaaede, er der nu kun to tilbage, nemlig Sprængstofindustrien og Skotøjsreparationsfaget. For dette sidste er der tidligere paavist, hvorledes Komiteen fandt, at Associationerne havde virket meget gavnligt, og hvad

Sprængstofindustrien

angaar, findes der, som nævnt, en stor Amalgamation „Nobel Industries Ltd.“, som faktisk har Monopol. Om denne har fastsat urimelige Priser, kan Komiteen ikke afgøre. Skulde det være Tilfældet, mener den ikke, at den Overenskomst, der er sluttet med Regeringen, vil være tilstrækkelig til at beskytte Forbrugerne¹⁾, men anbefaler, at en Institution meget lignende

¹⁾ Det ses ikke, at Regeringen har brugt den Ret, som den har til at skride ind overfor denne Industri.

den af „Committee on Trusts“ foreslaaede skal oprettes for at føre Kontrol med denne Industri.

Saltindustrien.

I denne Industri findes der en stor Amalgamation „The Salt Union Ltd.“, der dannedes i 1888. Lige op til 1915 var dens økonomiske Forhold daarlige, ligesom dens Teknik var gammeldags. Dens Produktion udgjorde 60 % af Landets samlede Produktion.

I 1915 dannedes der en Association, „The Salt Manufacturers Association“, som omfattede 90 % til 95 % af den samlede Produktion. Denne Association fastsatte Minimumspriser, og Resultatet heraf var, at „Salt Union Ltd.'s“ Fortjeneste viste en stor Fremgang. I Aarene 1913 og 1914 havde den henholdsvis tabt 1 sh. 4 d. og 1 sh. 10 d. pr. Ton produceret Salt, men fra 1916 er der en stadig Fortjeneste, som i 1919 udgjorde 6 sh. 8 d. pr. Ton eller 16 % af Produktionsomkostningerne. Hertil kommer, at andre Selskaber, der havde bedre Anlæg end „Salt Union Ltd.“, har haft langt større Fortjeneste.

Dette faar Komiteen til at udtale:

1 Det Salt, der produceres af Fabrikker udenfor Associationen eller importeres, er ikke nok til at modvirke Associationens Prispolitik.

2 Associationen har forhøjet Priserne meget.

3 Minimumsprisen har givet „Salt Union Ltd.“, som er det Selskab, der har de højeste Produktionsomkostninger, en stor Fortjeneste i Modsætning til tidligere Aars Tab. Den har derfor været i Stand til i 1919 at udbetale 15 % i Udbytte paa de almindelige Aktier foruden at foretage meget betydelige Henlæggelser.

Dette er en haard Fordømmelse af Associationens Politik, ligesom det viser en af de væsentligste Farer ved en Association, nemlig at Priserne fastsættes saaledes, at den daarligste Producent har en Fortjeneste. I Modsætning hertil kan dog nævnes den elektriske Kabelindustri, hvor Associationens Virken synes at have medført tekniske Forbedringer og billigere Produktion. Endelig har vi i Glasflaskeindustrien set, at den Mulighed, der var for billigere Produktion ved udvidet Anvendelse af Owens Maskine, næppe vil komme Forbrugerne til Gode grundet paa Overkapitalisering af den mægtigste Amalgamation i denne Industri, saa man ser, det er meget

vanskeligt at afgøre hvad Form, der er den samfundsmæssig set bedste for monopolistiske Sammenslutninger.

„Light Casting Industry.“

Med denne Industri forstaar man i England den Del af Jernindustrien, som har specialiseret i Fabrikationen af alle de Jernvarer, der bruges ved Bygningen af et Hus, heri indbefattet en Del af Inventaret saasom Komfurer, Badekar og lignende. I 1911 dannedes der i denne Industri efter nogle Aars haard Konkurrence en Association, som i 1912 omfattede de 95 % af Industrien. Dens Formaal var at regulere Priser og Produktion; at dette opnaaedes, ses bl. a. deraf, at Priserne straks steg 25 %. I Forbindelse med Associationen findes der et Pool-system. Den samlede Produktions Størrelse er ikke fastsat, men derimod den Procent af den samlede Produktion, der tilfalder enhver Virksomhed. Har nogen overskredet sin Procent, maa han betale $7\frac{1}{2}$ % af Overskridelsens Værdi, og omvendt modtager man $7\frac{1}{2}$ % af Værdien af den Mængde, man ikke har produceret, skønt man havde Ret dertil.

Ikke alene Fabrikanterne, men ogsaa Forhandlerne har en Association, hvori de næsten alle er. Forpligter de sig til kun at købe fra Medlemmer af Fabrikanternes Association og holde de af den fastsatte Minimumspriser, faar de en langt større Rabat end ellers.

Komiteen mener, at hverken Forhandlere eller Fabrikanter faar en urimelig Fortjeneste, men derimod siger den, at de sidstes Association især i Begyndelsen ikke søgte at gennemføre Forbedringer, ligesom den ret stærkt fordømmer Pool-systemet, som hemmende den Bedrift, der ønsker at forbedre sin Teknik og derigennem faa en større og billigere Produktion.

Mælk.

Indenfor Mælkehandelen findes der forskellige Sammenslutninger, dels store Amalgamationer, dels Sammenslutninger mellem Producenter for at komme uden om Grossisterne og dels mellem Producenter og Detaillister. Af Amalgamationerne er den kendteste „United Dairies Ltd.“, hvis indbetalte Aktiekapital i 1919 var 2,4 Mill. £. Dette Selskab forsyner store Dele af London med Mælk. Det har det meste af Engrosforretningen og en stor Del af Detailhandelen.

Om disse forskellige Sammenslutninger udtaler Komiteen, at de store Amalgamationer af Fordelere ikke hidtil har hand-

let urimeligt, hverken overfor Producenter eller Konsumenter; de har gennemført en Del Besparelser og har været saavel til Aktionærernes som Forbrugernes Fordel. Hvad derimod de andre Sammenslutninger angaar, udtales, at de somme Tider har fastsat urimeligt høje Priser.

III.

Det er ovenfor paavist, at den offentlige Mening i England var gunstigt stemt for en Lovgivning, hvorefter Regeringen skulde have Ret og Pligt til at undersøge monopolistiske Sammenslutninger.

Naar man ønsker dette, er det, fordi man herved vil kunne se, om det vil være nødvendigt, at Staten griber yderligere regulerende ind i Erhvervslivet, ligesom man tror, at de monopolistiske Sammenslutninger ikke vil misbruge deres Magt saa meget, naar Regeringen har Ret til at undersøge deres Handlemaade som ellers.

At det vil være i Forbrugernes Interesse, at Staten har en saadan Magt, siger sig selv, men det vil egentlig ogsaa være i Industriens egen, thi foretager Staten stadigt Undersøgelser over, om de monopolistiske Sammenslutninger misbruger deres Magt, vil alle de Sammenslutninger, der hverken ønsker eller faktisk misbruger deres Magt, ikke være udsat for saa stor Mistænkeliggørelse fra Forbrugernes Side som før.

Dertil kommer, at mange mindre Industrier vil være delvis beskyttede mod Magtmisbrug fra større og stærkere Industriers Side.

Men endelig maa Staten for sin egen Skyld før eller siden skaffe sig Ret til at undersøge de monopolistiske Sammenslutningers Politik. Sagen er, disse Sammenslutninger er og vil i endnu højere Grad blive Stater i Staten, og nu maa man huske paa, at de ikke har deres Magt delegeret fra Staten, som andre mindre Samfund, f. Eks. Kommunerne, men at disse nye Sammenslutninger er et Produkt af den økonomiske Udvikling, hvortil Statens Stilling oprindelig var, at den ikke vedkom den, da den frie Konkurrence var Garanti for, at denne Udvikling foregik paa en for alle gavnlige Maade. Derfor maa der komme en Dag, hvor Staten maa sige, at dersom der ikke skal ske en Begrænsning af dens egen Magt, som den der har den egentlige kontrollerende Myndighed, vil det være nødvendigt at bringe disse nye Sammenslut-

ninger indenfor Samfundslivet ind under dens Kontrol, og det første Skridt hertil maa være, at Staten faar Ret til at kræve Oplysninger om deres Handlinger.

Dette Synspunkt forstærkes yderligere ved, at det sikkert engang gaar op for Arbejderne og Kapitalisterne indenfor samme Industri, at deres Interesser falder sammen, men til Gengæld staar i Modsætning til Forbrugernes og delvis andre Industriers. Naar den Dag kommer, vil de monopolistiske Sammenslutninger faa endnu større Magt end i Dag, thi der staar saa ikke alene Kapital bag dem, men en større eller mindre Del af Samfundets Medlemmer.